

Гърцитѣ заявяваха не единъ пжтъ: „Имайте каквито искате принципи, но ни явете кжде върви линията, която ни предлагате.“¹⁾ Какъвъ е билъ отговорътъ? — Никакъвъ. Или: „Исканията ви сж много прекалени“. Причината за подобни отговори? — Солунъ. Би се помислило, че м-ръ Гешовъ, който оценяваше голѣмото ступанско значение на Кавала, е схваналъ затрудненията, които би създалъ този градъ за гръцко-българскитѣ отношения и ще освободи политиката си отъ една илюзия. Че, следъ като се направиха нѣкои грѣшки въ командването, бѣха оттеглени известни части отъ тѣхнитѣ истински обекти, дадоха имъ се други насоки, за да могатъ да овладѣятъ първи Солунъ, поне въ политиката ще изчезне този спортъ, очевидно безполезенъ. М-ръ Гешовъ сжщо не се спаси по-рано отъ единъ предразсждкъ, който погълна безполезно много време на нашата дипломатическа служба. На 9 ноемврий, при деликатното ни положение къмъ съюзнитѣ и по-голѣмитѣ държави, създадено отъ неуспѣха на Чаталджа, м-ръ Гешовъ телеграфира (№ 2062) на царя: „Не е възможно да се споразумѣемъ сега съ Гърция, понеже тя иска Солунъ.“

Въ края на своето управление, защото чувствувахе отговорността си за бездоговорното положение или поради очевидната невъзможность да имаме града, той еволира. Но това си остана само едно лично убеждение, единъ логически изводъ отъ фактитѣ, които му даваше международното положение. Той не го доведе до положителна, творческа идея. Отстранилъ Солунъ, като препятствие за едно гръцко-българско споразумение, м-ръ Гешовъ не преодолѣ своята пасивна, рефлексивна природа, та да осъществи, да наложи това, което върваше за единствено полезно. За него извъндоговорнитѣ искания на Сърбия сж резултатъ на нашата неотстъпчивость къмъ Гърция. Тѣ се бѣха появили, впрочемъ, много по-рано. Но, приелъ, че главно този градъ споява Бѣлградъ съ Атина, м-ръ Гешовъ остана само съ своето убеждение, а не предотврати съ силата, която имаше единъ м-ръ председателъ — изолирането на България, което споредъ него се явяваше вече много лесно.

До деня на своята оставка той нито прие, нито предложи една гранична линия. Отказа се отъ това, което бѣше суверенно дѣло на политиката, прехвърли го на войската и остана съ своитѣ отвлечени формули. Тѣхната полза никой не оцени, защото не ги видѣ било като практическо дѣло на самия министъръ, било като директиви до неговитѣ дипломати. Отъ Гърция той не премахна пълната неизвестность, не се постара да разсѣе убеждението ѝ, че всѣки день може да я постави предъ единъ ултиматумъ. Той не създаде условията за една спокойна размѣна на мисли, не ѝ посочи умѣреностъта на нашитѣ претенции, сложени на една дѣлова основа. Решението можеше да се отлага. Утрешниятъ день, споредъ повѣрието на м-ръ Гешовъ, може би, щѣше да го донесе най-после. Но много зависѣше отъ тона и отъ отношенията, при които се развива спорътъ.

Вмѣсто да отхвърля съ несвойствена нему нервность съвета на своя м-ръ въ Атина, че трѣбва да се слѣзе вече отъ задоблачнитѣ сфери, да се не създаватъ постоянно кризи въ гръцко-българскитѣ отношения, да се изостави печатната гърмотевица, която възпламенява общественото мнение въ дветѣ държави, м-ръ Гешовъ трѣбваше да му даде самъ единъ примѣръ, какъ службата на политика не е да предизвика. И съ едно напжтствие, което би възбудило надежди, би премахнало въ Гърция непрестаната тревога и би я отклонило отъ грижата да застрахова интереситѣ си по друга посока, да му посочи сжщевременно, че единъ дипломатъ нѣма причини да настройва съседитѣ си срещу своята държава.

„Заявихъ на сръбския пълномощенъ м-ръ: „Сърбия има всичкия интересъ да пази балканския съюзъ, защото едно споразумение между насъ и Австрия значи заличването на Сърбия отъ картата на Европа“. (Телеграма на атинския пълномощенъ м-ръ, № 311 отъ 19 априль, до министра на външнитѣ работи).

¹⁾ Т. Теодоровъ (прот. парл. ком. стр. 137).